

Павленко, Т. Б. Формування медіа-інформаційної культури сучасного фахівця: проблеми та рішення [Електронний ресурс] / Т. Б. Павленко // **Короленківські читання 2013**. «Бібліотеки, музеї, архіви у медіа-просторі регіону»: матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 24 жовт. 2013 р. У 2 ч. Ч. 1/ Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; [уклад. Н. І. Капустіна; редкол.: В. Д. Ракитянська (голова) та ін.]. – Харків, 2014. – С. 156–161.

ФОРМУВАННЯ МЕДІА-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Павленко Тетяна Борисівна

Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету,
Україна, м. Харків

Підкреслено значення медіа-інформаційної культури фахівця в нових умовах. Виявлено дисбаланс між основними складовими медіа-інформаційної культури сучасних користувачів як негативну глобальну тенденцію. Наголошено комплексний підхід як чинник успішного вирішення цієї проблеми з урахуванням досвіду НБ ХНМУ. Запропоновано Комплексну програму з підвищення медіа-інформаційної культури в умовах вишу, розкрито її бібліотечну складову.

Розвиток сучасних комунікаційних технологій, бурхливе зростання інформаційних масивів глобальної мережі та поширення інтерактивних електронних медіа висувають на перший план здатність людини до компетентної оцінки, вибору та цілеспрямованого використання інформації. Медіа-інформаційна культура водночас з професійною підготовкою фахівця стає вирішальним чинником його успішності і конкурентоспроможності в умовах інтегрованого медіа-простору.

Важливого значення медіа-інформаційна компетентність набуває в системі вищої медичної освіти. Творча та інтелектуальна діяльність з різноманітними, часом суперечливими, даними в сфері охорони здоров'я неможлива без критичного аналізу на базі принципів авторитетності і достовірності медичної інформації. Використання унікальних професійних мультимедіа-ресурсів, діалогових сервісів, платформ та інструментів потребує ефективної взаємодії та адекватної поведінки.

У 2012 р. в Харківському національному медичному університеті (ХНМУ) було проведене соціологічне опитування студентів, молодих

науковців та лікарів-інтернів з метою дослідження особливостей використання електронних ресурсів та баз даних і технічних засобів доступу до них.

Зроблені висновки підтверджують результати попередніх соціологічних опитувань щодо вивчення інформаційних потреб користувачів, ініційованих Науковою бібліотекою ХНМУ у 2007 та 2010 рр. Дослідження дозволили визначити рівень медіа-інформаційної культури респондентів, розкрити окремі проблеми та намітити шляхи їх вирішення.

Вікова категорія опитуваних – молоді люди від 19 до 24 років, яких можна віднести до так званого *Інтернет-покоління*. Аналіз виявив деякі особливості, які відповідають глобальним тенденціям поведінки сучасної молоді в процесі отримання інформації та знань, а саме, вони:

- комфортно відчують себе в глобальній мережі, вільно і без особливих зусиль працюють з медіа-технологіями;
- вважають електронну інформацію більш значущою;
- вважають за дуже складний пошук в бібліотечних каталогах і спеціалізованих базах даних;
- нехтують чіткими правилами і здійснюють навігацію в Інтернеті методом проб і помилок;
- прагнуть отримати єдиний ресурс і не дуже обтяжують себе пошуком;
- вважають за достовірне все, що викладене в мережі, не особливо цікавлячись етичним і правовим аспектом роботи з цифровим контентом.

Таким чином, головна проблема майбутніх та молодих лікарів полягає в дисбалансі між основними складовими їх медіа-інформаційної культури – достатньо високим рівнем комп'ютерної грамотності та низьким рівнем бібліотечно-бібліографічної компетентності, культури читання і спілкування.

Як свідчить досвід, подібна ситуація характерна сьогодні для більшості розвинених країн. Сучасні користувачі долучаються до

інноваційних технологій, але не здатні добре орієнтуватися в світовому медіа-просторі, не володіють результативними прийомами пошуку та аналітико-синтетичної обробки інформації з урахуванням особливостей сприймання мови різноманітних медіа. При цьому вони схильні до самовпевненості та завищеної оцінки якості своєї інформаційної діяльності.

Треба признати, що молоде покоління стає все більш ерудованим, але, на жаль, все менш мислячим. Певно і далі ця негативна тенденція буде посилюватись, вельми турбуючи світову спільноту. Викладачі усього світу одноставно дотримуються думки, що навчальні заклади несуть величезну відповідальність за підготовку майбутніх фахівців до життя і професійної діяльності в інформаційному середовищі, тобто навчання їх самостійно діяти в цьому середовищі, ефективно використовувати його можливості і захищатися від негативних впливів.

В Україні виховання медіа-інформаційної культури традиційно покладено на навчальні заклади та бібліотеки. Але недовіра багатьох державних ініціатив щодо розвитку інформатизації та медіа-освіти суспільства перешкоджає процесу формування медіа-інформаційної культури особистості, що змушує до пошуку шляхів самостійного вирішення проблеми на місцях.

Наукова бібліотека ХНМУ виходить з того, що розвиток медіа-інформаційних компетенцій медика, орієнтованих на проблемний аналіз, наукові дослідження та творчість, є невід'ємною складовою його безперервної професійної освіти. Щоб уникнути таких проблем як недоступність інформації, її недостатність чи надлишок або дезінформація, змістовний алгоритм *знаю що шукати* має бути доповнений технологічним алгоритмом *знаю де шукати* та інструментним алгоритмом *знаю як шукати*.

Як осередок інформаційної культури вишу бібліотека надає індивідуальні і групові консультації, готує інформаційні буклети, слайд-лекції та навчально-методичні видання, проводить семінари-презентації, тренінги та майстер-класи, надає матеріали до публікації в періодичних виданнях

університету, використовує мультимедіа- та web-технології... Проте, як свідчить практика, цих заходів не достатньо.

Вважаємо, що успішне розв'язання цієї проблеми можливе за умови комплексного підходу. Медіа-інформаційна культура є частиною загальної культури особистості, тому її формування є міждисциплінарною проблемою. Медіа-інформаційна підготовка повинна передбачати широкий спектр знань і умінь в сфері інформаційного самозабезпечення, причому не тільки технологічного, а й інтелектуального і світоглядного характеру, що й забезпечує необхідну цілісність медіа-інформаційної культури.

Отже на оптимальне задоволення особистих інформаційних потреб повинна «працювати» кожна навчальна дисципліна. Кожен викладач покликаний навчати вчитися, у тому числі надавати практичні навички самостійно знаходити і критично осмислювати інформацію. Тому якість медіа-інформаційної культури студента багато в чому залежить від рівня відповідної компетентності викладача. Але і серед останніх, на жаль, спостерігається дефіцит спеціальних знань щодо взаємодії з інформацією.

Очевидно назріла необхідність єдиної системи медіа-інформаційної освіти в умовах університету і для тих, хто вчиться, і для тих, хто вчить. Як пілотний проект за результатами дослідження підготовлено Комплексну програму з підвищення медіа-інформаційної культури в ХНМУ:

- впровадження в навчальний процес курсу з основ медіа-інформаційної культури;
- організація системи підвищення медіа-інформаційної компетентності науково-педагогічних кадрів;
- підготовка необхідного навчально-методичного забезпечення;
- підвищення кваліфікації кадрів, здатних на професійній основі викладати основи медіа-інформаційної культури;
- просвітницька діяльність щодо виховання інформаційного світогляду особистості;

- створення сучасного розподіленого інформаційно-освітнього середовища університету.

Запропонований бібліотекою комплекс заходів прийнятий до уваги керівництвом університету як основа для розробки наскрізної освітньої програми для викладачів та студентів «Інформаційна освіта». Реалізацію її бібліотечної складової (як програми-мінімум) розпочато вже у 2013 р. і розраховано на перспективу.

Так, підготовлено навчально-методичний посібник щодо теорії і практики інформаційного пошуку та використання сучасних технологій доступу до Інтернет-ресурсів біомедичного контенту, виданий українською та російською мовами. Структура посібника передбачає можливість його використання студентами, лікарями-інтернами, викладачами та науковцями як самостійно, так і при організації традиційного навчального процесу.

На базі посібника підготовлено також відповідну слайд-лекцію, яку планується щорічно викладати для студентів другого курсу в рамках навчальної дисципліни «Медична інформатика».

Разом з науковим відділом для професорсько-викладацького складу проведено цикл семінарів «Надійні інформаційні ресурси для медичної освіти та науки» з видачею іменних сертифікатів учасника всім присутнім.

Розроблено анкету соціологічного опитування цієї категорії з метою вивчення кола їх інформаційних потреб та особливостей інформаційної поведінки. Вважаємо, що результати дослідження, яке було проведено у вересні-жовтні цього року дозволять визначити шляхи плідної співпраці бібліотеки з викладачами кафедр. Опрацювання даних триває, але висунута гіпотеза вже має підтвердження: більшість опитуваних відчуває необхідність підвищення власної інформаційної компетентності.

З 2006 р. триває проведення традиційних семінарів для молодих науковців щодо надання їм практичних навичок цілеспрямованої самостійної роботи з мережевими ресурсами та знайомства з новими можливостями доступу до них.

Створено 5 проблемно-орієнтованих баз даних за основними науковими напрямками діяльності університету та з доказової медицини і організовано online-доступу до них через електронний каталог бібліотеки.

Таким чином, бібліотека має певний потенціал до розв'язання навчально-педагогічних завдань, який реалізується через подальшу інтеграцію її продуктів і послуг у науково-освітній процес. Змістовний аспект форм і методів роботи бібліотеки, їх адресний і діалоговий характер сприяють просуванню інноваційних технологій навчання в сфері інформаційного самозабезпечення. Виховання інформаційного світогляду в цілому та алгоритмів професійної інформаційної поведінки зокрема має стати об'єднуючим принципом узгодженого партнерства між різними учасниками освітнього процесу щодо формування медіа-інформаційної культури сучасного фахівця.

Список використаних джерел

1. Гендина Н. И. Информационная культура в информационном обществе: взгляд из России / Н. И. Гендина // ЮНЕСКО между двумя этапами Всемирного саммита по информационному обществу : труды Международной конференции, Санкт-Петербург, 17–19 мая 2005 г. – СПб., 2005. – С. 112–122.

2. Информационная грамотность: международные перспективы : [Электронный ресурс] / под ред. Хесуса Лау. – М. : МЦБС, 2010. – 240 с.

3. Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив : збірник статей методологічного семінару. – К. : Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2013. – 741 с.

4. О Всероссийской конференции «Медиа- и информационная грамотность в информационном обществе» (Москва, 24–27 апреля 2013 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.unesco.mid.ru/pr_270.html. – Название с экрана.

5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page>. – Назва з екрану.

6. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>. – Назва з екрану.